

Aan: De leden van de commissie Mobiliteit, Luchtkwaliteit en Water
Datum: 8 juni 2021
Portefeuille(s): Water
Portefeuillehouder(s): Egbert de Vries
Behandeld door: Waternet, Maaike Veer, maaike.veer@waternet.nl
Onderwerp: Faunabeheerplan damherten 2020-2026 en Rapportage beheer en telling damherten 2020-2021

Geachte leden van de commissie Mobiliteit, Luchtkwaliteit en Water,

In de commissievergadering MLW van 3 september 2020 heeft voormalig wethouder Water (Dijksma) op een vraag van raadslid Van Lammeren (Partij voor de Dieren) toegezegd u nader te informeren over het Faunabeheerplan damherten 2020-2026 na goedkeuring door Gedeputeerde Staten van de provincies Noord- en Zuid-Holland. In de toenmalige commissie Financiën heeft de voormalig wethouder Water (Kock) toegezegd de commissie jaarlijks te rapporteren over het beheer van damherten. Bijgaand ontvangt u 1) het Faunabeheerplan damherten 2020-2026 en 2) de Rapportage beheer en telling damherten 2020-2021.

Terugblik

De populatie damherten is in de jaren 50 ontstaan door enkele uitgezette of ontsnapte dieren in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Van daaruit zijn de dieren uitgezwoven door de regio. In de jaren 70 verschenen de eerste damherten in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Vanaf de jaren 90 groeide de populatie sterk en dit leidde tot verkeersonveiligheid en overlast in de omgeving van de duingebieden. Om de verkeersveiligheid in de omgeving van de AWD te vergroten besloot de gemeenteraad om hekken te plaatsen. Het eerste hek werd in 2007 geplaatst en het laatste hek in 2012. Binnen de hekken groeide de populatie – zonder natuurlijke vijanden en zonder actief beheer – gestaag door. Met het groeien van de populatie werd schade aan natuurwaarden steeds zichtbaarder en de noodzaak om het aantal damherten te reduceren groter. In 2016 is gestart met het actief beheer om het aantal damherten terug te brengen tot een aantal dat in balans is met de overige natuurwaarden.

1) Faunabeheerplan damherten 2020-2026

De provincies zijn verantwoordelijk voor het faunabeleid. De beheerders van de duingebieden, waaronder Waternet, voeren dit beleid uit. Het Faunabeheerplan damherten 2020-2026 is een voortzetting van het voorgaande beheerplan (2016-2020) en is goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland op 9 maart 2021 (met instemming van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland). Het is een uitwerking van het provinciale beleid gericht op een balans tussen instandhouding van de populatie en de bescherming van de intrinsieke waarden van dieren enerzijds en maatschappelijke belangen zoals volksgezondheid, openbare veiligheid en het teruggaan van schade aan gewassen of flora en fauna anderzijds. De belangrijkste punten zijn:

- In de afgelopen beheerperiode (2016-2021) is de groei van de populatie gestopt en is een dalende tendens ingezet door het uitgevoerde beheer, de streefstand (800-1000 dieren) is nog niet bereikt. In 2021 zijn ruim 3100 damherten geteld in de leefgebieden Nationaal Park Zuid-Kennemerland, Amsterdamse Waterleidingduinen en Boswachterij Noordwijk;
- De biodiversiteit en de Natura 2000 doelstellingen in de Amsterdamse Waterleidingduinen staan nog steeds onder druk door overbegrazing en vertrapping;
- Er is in de regio nog steeds sprake van schade of dreigende schade aan de wettelijke belangen verkeer, landbouw en overlast;
- Voortzetting van de al ingezette maatregelen is noodzakelijk en op enkele aspecten is aanpassing nodig;
- Monitoring en onderzoek moet uitwijzen in hoeverre de natuur zich voldoende herstelt.

Toelichting

Het beheerplan, opgesteld door de faunabeheereenheden Noord- en Zuid-Holland beschrijft en onderbouwt de noodzaak van beheermaatregelen voor de komende jaren en vormt de onderbouwing van de aan te vragen ontheffingen bij Gedeputeerde Staten voor de uitvoering van het damhertenbeheer. Een evaluatie van het beheer vanaf 2016 vormt de basis voor het plan, aangevuld met de meest actuele cijfers en bevindingen.

Populatieontwikkeling

Sinds de start van het actief beheer is de groei van het aantal damherten gestopt en omgezet in een daling. In 2016 werden bijna 5000 damherten geteld in de leefgebieden Nationaal Park Zuid-Kennemerland, Amsterdamse Waterleidingduinen en Boswachterij Noordwijk, in 2021 ruim 3100. De streefstand van ca. 800-1000 damherten is nog niet gehaald. Vertraging bij de start van het beheer door juridische procedures is daarvan de belangrijkste oorzaak. De populatie kon daardoor nog doorgroeien en de beheeropgave werd groter. In de afgelopen beheerperiode was het niet mogelijk die opgelopen achterstand op de planning en opgave in te halen. In de Rapportage beheer en telling damherten 2020-2021 wordt de situatie toegelicht op basis van de meest actuele cijfers.

Biodiversiteit

De schade aan de natuurwaarden binnen de AWD heeft zich nog niet kunnen herstellen, omdat het aantal damherten nog niet is teruggebracht tot een aantal dat in balans is met de overige natuurwaarden. In de afgelopen beheerperiode is door overbegrazing en vertrapping de soortenrijkdom steeds verder afgenomen. De vegetatiestructuur is veranderd, veel karakteristieke – maar ook algemene – plantensoorten gaan achteruit en komen niet meer goed tot bloei. Dit heeft een negatieve invloed op vlinders, andere insecten en vogels. Door die achteruitgang van flora en fauna worden ook de Natura 2000 doelstellingen bedreigd.

Om deze achteruitgang van natuurwaarden te keren heeft Waternet vorig najaar grote “exclosures” gerealiseerd door het plaatsen van hekken. Het beschermen van deze gebieden voor de damherten heeft drie doelen: 1.) het creëren van refugia om uitsterven van soorten te voorkomen en van waaruit straks weer herstel kan plaatsvinden, 2.) het onderzoek naar de vraag of en met welke snelheid herstel van de biodiversiteit ontstaat (samen met de Universiteit van Amsterdam en bijvoorbeeld de onderzoeksgroep Stichting Bargerveen) en 3.) het betrekken van

het publiek (samen met Naturalis). Met de exclusures kan Waternet aan een breed publiek goed laten zien welke beheervraagstukken er spelen.

In het veld zijn de eerste resultaten al zichtbaar, binnen de exclusures komen veel algemene en ook bijzondere soorten weer tot bloei.

Landbouwschade, verkeerveiligheid en overlast

Het doel "voorkomen schade aan gewassen" uit het vorige beheerplan is gerealiseerd door afschot in de door de provincies ingestelde z.g. nulstandsgebieden aan de grenzen van de natuurgebieden in combinatie met het plaatsen van hekken.

De doelen ten aanzien van verkeerveiligheid en overlast zijn niet gerealiseerd. Het aantal aanrijdingen is gestegen. Deze vinden vooral plaats rondom het Nationaal Park Zuid-Kennemerland en met name rond de Zeeweg die dat gebied doorkruist. Sinds de plaatsing van de hekken rondom de AWD is het aantal aanrijdingen in de directe omgeving van de AWD nihil. Met name mensen in Zandvoort ervaren nog schade en overlast van damherten. Vanaf begin 2020 is het aantal damherten dat via de zeereep uit de AWD Zandvoort inloopt minder geworden. Dit is het gevolg van het actief beheer en het plaatsen van een tijdelijk hek van 800 meter ten zuiden van Zandvoort naar aanleiding van een burgerinitiatief in Zandvoort.

Beheermaatregelen

Alle voorgenomen maatregelen uit het voorgaande beheerplan zijn uitgevoerd. Dit zijn actief beheer in het leefgebied en nulstandgebied, reactief beheer, handhaven en zo nodig aanpassen van bestaande wildroosters en hekken en het realiseren van de natuurbruggen Zeepoort en Duinpoort. Als extra maatregelen zijn uitgevoerd het verlagen van de maximum snelheid op delen van de Zeeweg (N200) en het plaatsen van waarschuwborden, het uitrasteren van waardevolle natuur ("exclusures") in de AWD en tenslotte het plaatsen van 800 meter tijdelijk hek ten zuiden van Zandvoort.

Uit de evaluatie blijkt dat de oorspronkelijke doelen nog niet gerealiseerd zijn. In het faunabeheerplan 2020-2026 worden daarom deze doelen wederom gehandhaafd en wordt ingezet op voortzetting van de maatregelen. Gezien de schade aan de belangen natuur en verkeer wordt ernaar gestreefd om de streefstand zo snel mogelijk te halen. Pas dan kan de biodiversiteit zich herstellen. Omdat de populatie kleiner wordt zal het meer inspanning vergen om de beheeropgave te realiseren en daarom biedt het faunabeheerplan de mogelijkheid om de beheerperiode te verruimen van 1 augustus (i.p.v. 1 november) tot 31 maart. Zo kan tevens flexibeler worden ingespeeld op de weersomstandigheden en het aantal bezoekers. In een scenario waarin gestart wordt met hoge reductie aantallen worden in totaal minder dieren geschoten en wordt de streefstand eerder bereikt dan in een beheerscenario met lage reductie aantallen waarin de streefstand aan het einde van de looptijd van het beheerplan (2026) gehaald wordt.

Gedeputeerde Staten van Noord- en Zuid-Holland bepalen in hun te verlenen ontheffing de voorwaarden waaronder een eventuele verruiming van het beheer mag plaatsvinden. Het is daarbij niet uitgesloten dat er verschillen zullen zijn tussen de ontheffingen. Waternet zal in de mogelijke extra beheermaanden de ontheffing gebruiken voor het afschot van mannelijke dieren. De bronstperiode wordt daarbij ontzien.

In het voorgaande beheerplan is uitgebreid stilgestaan bij mogelijke andere bevredigende oplossingen voor reductie van de populatie damherten, anders dan afschot. Dit komt overeen met de eisen in de Wet natuurbescherming en de maatschappelijke wens. In de evaluatie is op basis van recent beschikbare kennis en inzichten opnieuw naar alternatieve maatregelen gekeken zoals het verhuizen van damherten, anticonceptie toedienen en roofdieren inzetten. De conclusie is dat van alle methoden gericht op de reductie van de populatie, op dit moment, afschot als enige optie over blijft.

Voor het terugdringen van het aantal aanrijdingen op de Zeeweg wordt een specifiek onderzoek uitgevoerd naar aanvullende maatregelen door de faunabeheereenheid, de wegbeheerder en de beheerders van het Nationaal Park Zuid Kennemerland.

Monitoring

Na het bereiken van de streefstand moeten monitoring en onderzoek uitwijzen of de natuur zich voldoende herstelt en schade aan de andere maatschappelijke belangen tot een aanvaardbaar risico is teruggedrongen.

Monitoring vindt plaats ten behoeve van Natura 2000. De terreinbeheerders verzamelen de benodigde informatie in het veld. De analyse, beoordeling en rapportage van de gegevens vallen onder verantwoordelijkheid van de provincies Noord- en Zuid-Holland. Daarnaast vindt uitgebreide monitoring plaats van soortengroepen (broedvogels, libellen, dag- en nachtvlinders, reptielen, amfibieën, paddenstoelen en flora) om een goed beeld te krijgen van de soortenrijkdom en de ontwikkeling daarvan. De al eerder genoemde "exclosures" zullen inzicht geven in de ontwikkeling en herstel van de biodiversiteit.

Proces

Na de goedkeuring van het faunabeheerplan 2020-2026 door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland op 9 maart 2021 vragen de faunabeheereenheden van Noord- en Zuid-Holland ontheffing aan voor de uitvoering van het beheer bij de Omgevingsdiensten. Naar verwachting worden deze ontheffingen deze zomer door Gedeputeerde Staten verleend.

2) Rapportage beheer en telling damherten 2020-2021

Jaarlijks worden tellingen uitgevoerd van het aantal damherten in de regio tussen IJmuiden en Den Haag. De trends zijn van belang voor de monitoring van natuurwaarden, maar ook toetsend en richtinggevend voor het beheer van damherten conform het beheerplan. In de rapportage worden de werkwijze en uitkomsten beschreven van de telling van damherten 2021. Daarnaast gaat het rapport in op de uitvoering van het beheer en de effecten van het gevoerde beheer. De tel- en beheerresultaten zijn door Wageningen Environmental Research (WENR) geanalyseerd en een doorkijk wordt gegeven richting de beheeropgave de komende seizoenen.

In totaal zijn er in 2021 ruim 3100 damherten geteld in de leefgebieden Nationaal Park Zuid Kennemerland, Amsterdamse Waterleidingduinen en Boswachterij Noordwijk. Sinds de start van het beheer in 2016 is er duidelijk sprake van een dalende tendens. In het Nationaal Park Zuid Kennemerland is vooral van sprake van een dalende tendens van het aantal herten en in de Amsterdamse Waterleidingduinen van het aantal hinden. Waternet heeft het beheer gefocust op hinden en kalveren om de groeisnelheid van de populatie te verlagen. WENR heeft met een

geavanceerd computermodel berekend dat in april 2023 de streefstand bereikt kan zijn. Hierbij wordt uitgegaan van een realistische beheeropgave (gebaseerd op de ervaringen van de afgelopen beheerseizoenen).

Participatie

De faunabeheereenheden zijn ingesteld door de provincies en hebben tot taak een faunabeheerplan op te stellen. Het faunabeheerplan is tot stand gekomen met input van verschillende belanghebbenden, zoals de terrein beherende organisaties, wildbeheereenheden, politie, BIJ12-Faunazaken en de Dierenbescherming, die vertegenwoordigd waren in een begeleidingscommissie. Waternet heeft daarin geparticipeerd. Ook zijn verschillende extern experts geraadpleegd op het gebied van ecologie, wet- en regelgeving, wildbeheer en zoogdieren.

De provincies zijn verantwoordelijk voor het faunabeleid. Het beleid is gericht op een balans tussen instandhouding van de populatie en de bescherming van de intrinsieke waarden van dieren enerzijds en maatschappelijke belangen zoals volksgezondheid, openbare veiligheid en het tegengaan van schade aan gewassen of flora en fauna anderzijds.

Het beleid wordt gedragen door alle beheerorganisaties en gemeenten in de regio. Amsterdam heeft zich in 2013 na jarenlange afwegingen verbonden aan dit beleid.

Om de directe omgeving van de AWD te betrekken bij het beheer is Waternet begin 2018 gestart met de beheeradviesgroep (BAG). Hierin worden kennis en expertise bij elkaar gebracht, en belangen en inzichten gedeeld en bespreekbaar gemaakt. Waternet zet de BAG in om beheerkeuzes verder aan te scherpen en mee te denken over de uitvoering daarvan.

De BAG krijgt elke vergadering een update van het damhertendossier, die wordt besproken, input wordt opgehaald en vragen worden beantwoord. De BAG deelt de mening dat biodiversiteit sterk achteruit gaat en begrijpt de noodzaak tot beheer. De voornemens voor het beheer zijn besproken en daar is begrip en steun voor.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Egbert J. de Vries
wethouder Verkeer, Vervoer, Water en Luchtkwaliteit

Bijlagen

1. Faunabeheerplan Damherten Duingebieden Noord- en Zuid-Holland 2020-2026
2. Rapportage beheer en telling damherten 2020-2021